

Geavanceerde therapieën bij de ziekte van Parkinson

Stephanie Bouma
Gespecialiseerd Parkinson Verpleegkundige
Antoniusziekenhuis neurologie

Wat wordt er besproken?

Wat zijn geavanceerde therapieën	
Wanneer ben je er aan toe?	
Apomorfine (pomp & pen)	
Duodopa	
Lecigon	
Deep Brain Stimulation	

Wanneer overweeg je geavanceerde therapieën?

- Hinderlijke motor-fluctuaties of bijwerkingen die ondanks optimaal medicatieschema niet te voorkomen zijn.
- Te vaak op een dag pillen moeten innemen.
- Vuistregel: 5 - 5

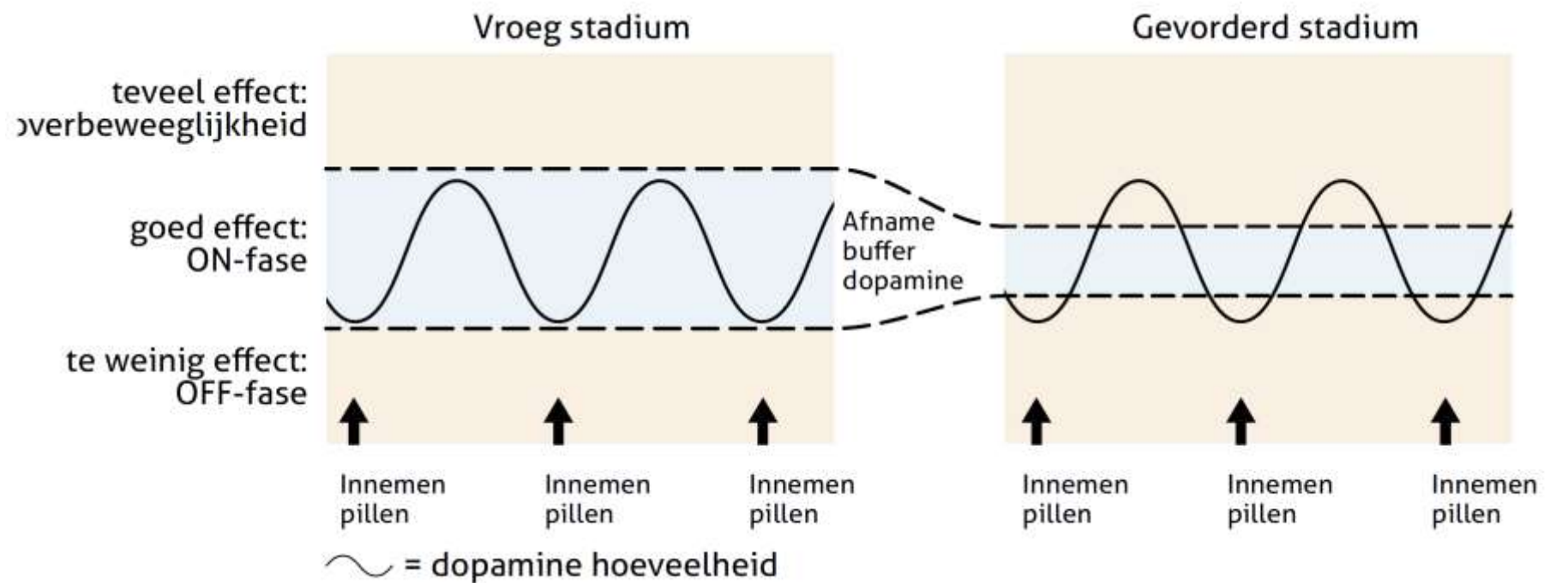
OF

- Als een tremor niet reageert op medicatie (DBS)

Wat zijn fluctuaties?

Wat is therapeutische breedte?

Samen besluiten

Als een patiënt toe is aan meer informatie.

Meestal met de verpleegkundige/verpleegkundig specialist/neuroloog

Samen alle opties doornemen

- Voor welke bent u wel/niet geschikt?
- Wat zijn de voor en nadelen?
- Hoe zien de behandelingen er uit?
- Wat mag je er van verwachten?

Gezamenlijk doel van therapieën

Langer stabiel blijven bij een smallere therapeutische breedte.

De ON wordt niet beter, maar wel een groter deel van de dag aanwezig.

Pomppatherapieen

Wat komt er aan bod?

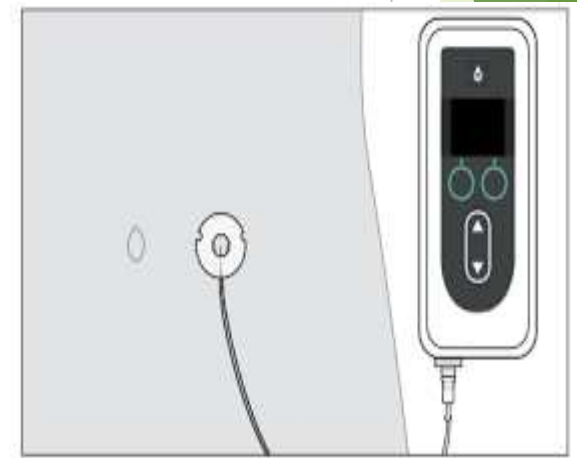
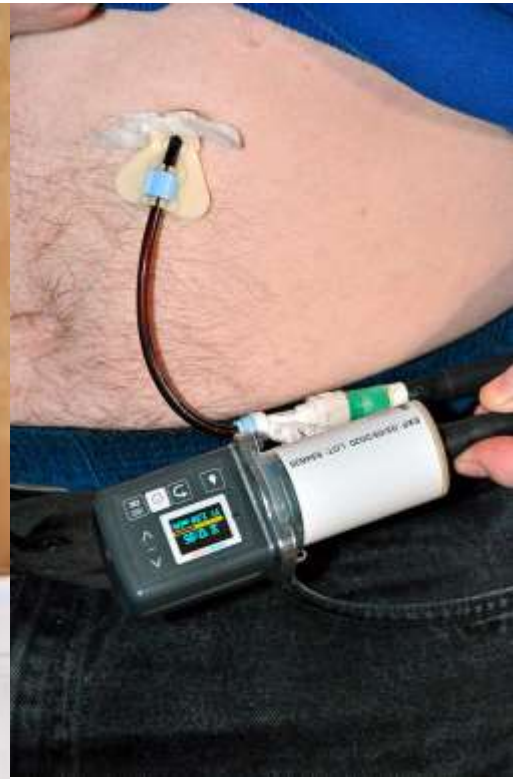
- ▶ Welke pompen zijn er?
- ▶ Hoe werken de pompen, hoe gaat het opstarten?
- ▶ Wat zijn de voor- en nadelen?

Apomorfine

Duodopa

Lecigon

Duodopa subcutaan

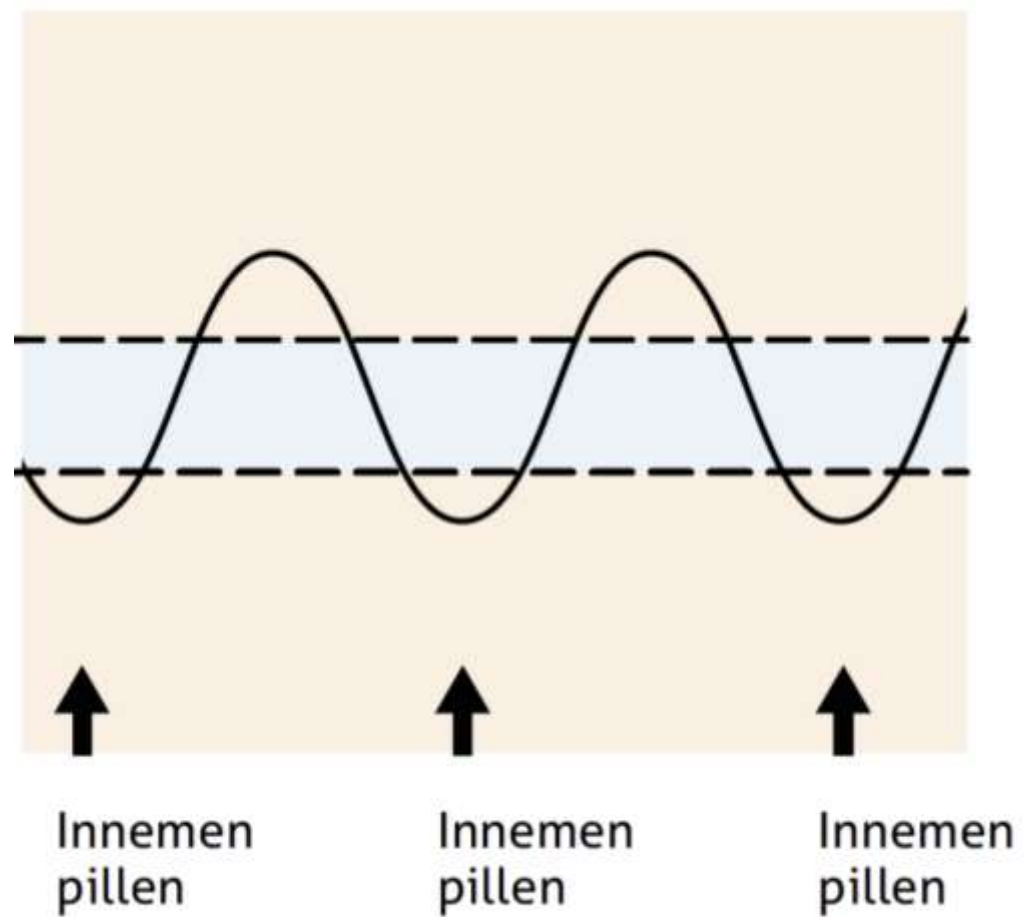
Wanneer overweeg je pompthherapie?

Hinderlijke motor-fluctuaties, die ondanks optimaal medicatieschema niet te voorkomen zijn.

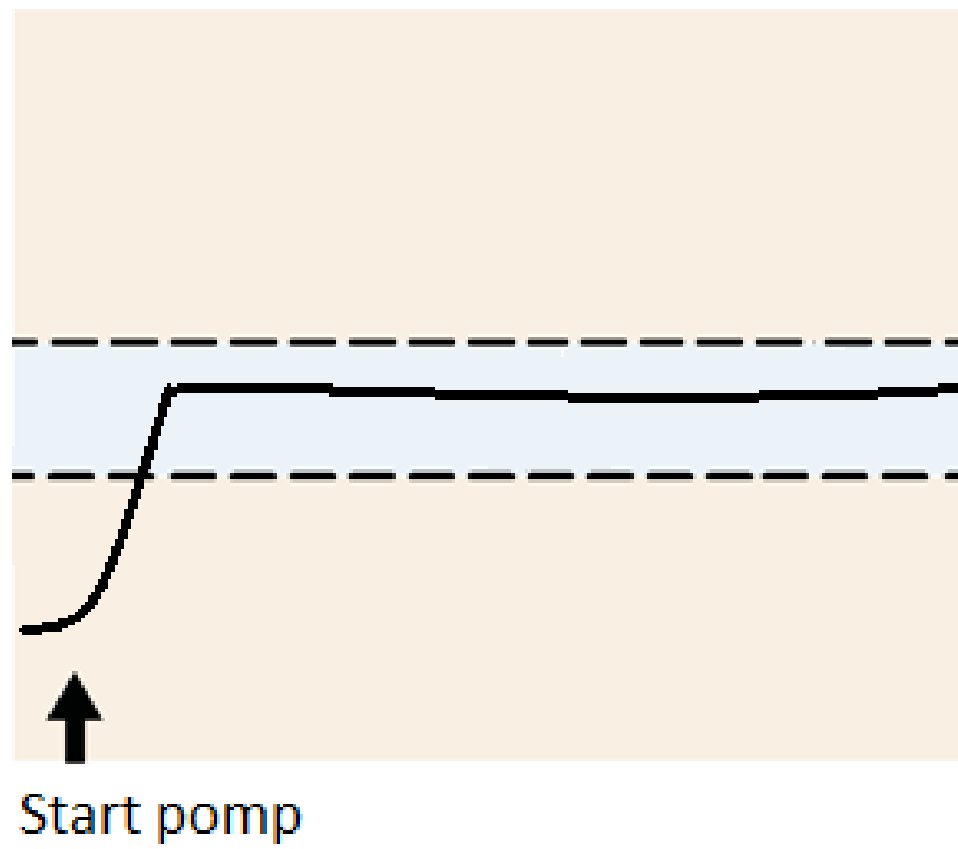
Hierbij meerdere opties geprobeerd (naast levodopa ook andere medicijnen).

Te vaak op een dag pillen moeten innemen
(en rekening moeten houden met maaltijden).

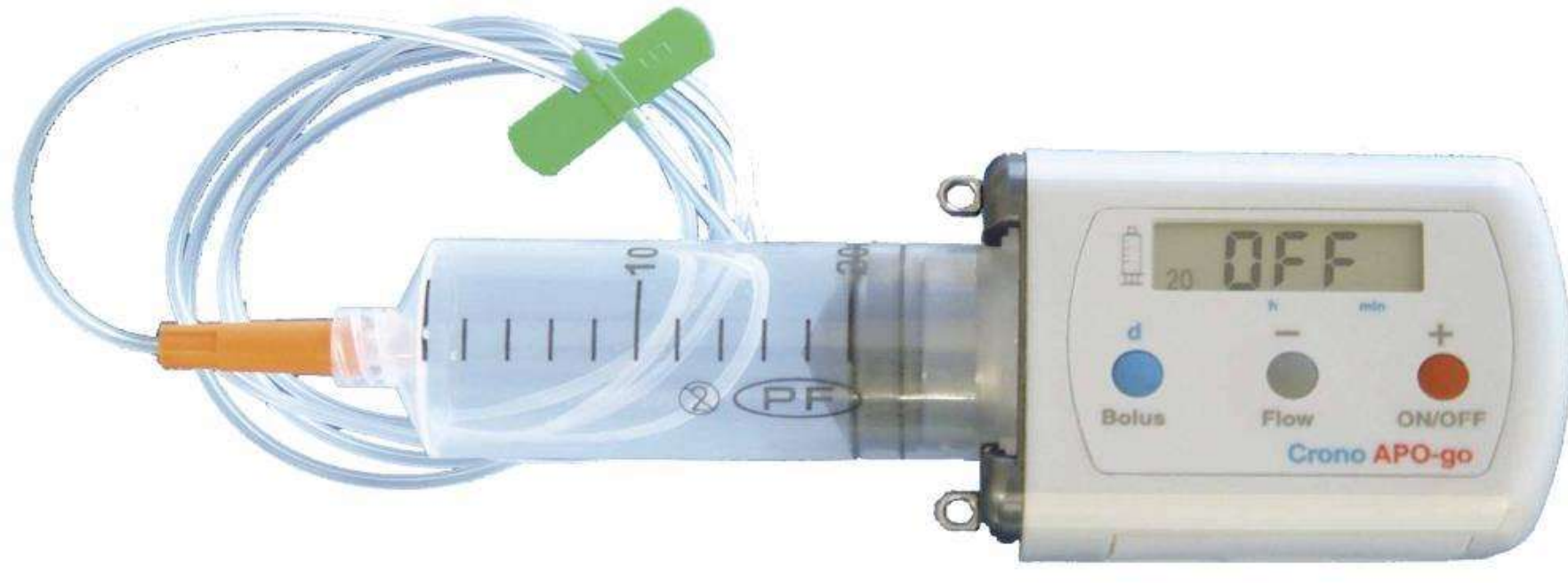
Hoe werkt een pomp?

Hoe werkt een pomp?

Apomorfine pomp

Apomorfine pomp

Middel

Apomorfine = dopamine agonist (rotigotine, pramipexol, ropinirol)

Toediening

Via naaldje in buikhuid met slangetje als verbinding naar pomp.

Iedere ochtend aanbrengen, 's avonds verwijderen.

Of 24 uur dag en nacht stand

Opstarten

Tijdens ziekenhuisopname 3-5 dagen.

Hier wordt de pomp gestart en **getitreerd**.

Begeleiding van gespecialiseerd verpleegkundige.

Apomorfine pen

Toepassing:

Vaak ter overbrugging tot iemand kan starten met DBS, of wil starten met de apomorfine pomp.

Of te lang op orale medicatie moet wachten tot het werkt.
(gastroparese)

Toediening

Een prikje in de buik tijdens een OFF

Opstarten

Tijdens ziekenhuisopname in 1 dag

Hier wordt getest welke dosering nodig is om uit een OFF te komen.

Begeleiding van gespecialiseerd verpleegkundige.

Voordelen/nadelen

Voordelen

Geen ingreep nodig om te kunnen starten.

Extra dosering (“shotje”) werkt zeer snel (binnen 3-12 min)

Nadelen

Ziekenhuisopname vereist.

Nog steeds ook meermaals per dag pillen moeten slikken.

Risico op pijnlijke plekjes in de buikhuid.

DUODOPAPOMP Subcutaan

Duodopa Subcutaan

Middel

Foslevodopa/foscarbidopa

Toediening

Via naaldje in buikhuid met slangetje als verbinding naar pomp.

Continu lopend, 1 x in de 1-3 dagen naaldje verwijderen en nieuwe plaatsen.

Opstarten

In het ziekenhuis, in 5 dagen.

Hier wordt de pomp gestart en **getitreerd**.

Begeleiding van gespecialiseerd verpleegkundige.

Voor en nadelen

▶ Voordelen

- ▶ Geen ingreep nodig
- ▶ Pomp vervangt alle parkinson medicatie

▶ Nadelen

- ▶ Risico op huidirritaties
- ▶ Toch vrij grote pomp

Duodopa pomp Intestinaal

Duodopa

Middel

Levodopa/carbidopa (sinemet)

Toediening

Via sonde (slangetje) door de buikhuid via de maag naar de dunne darm

Iedere ochtend pomp op sonde aansluiten, iedere avond afkoppelen.

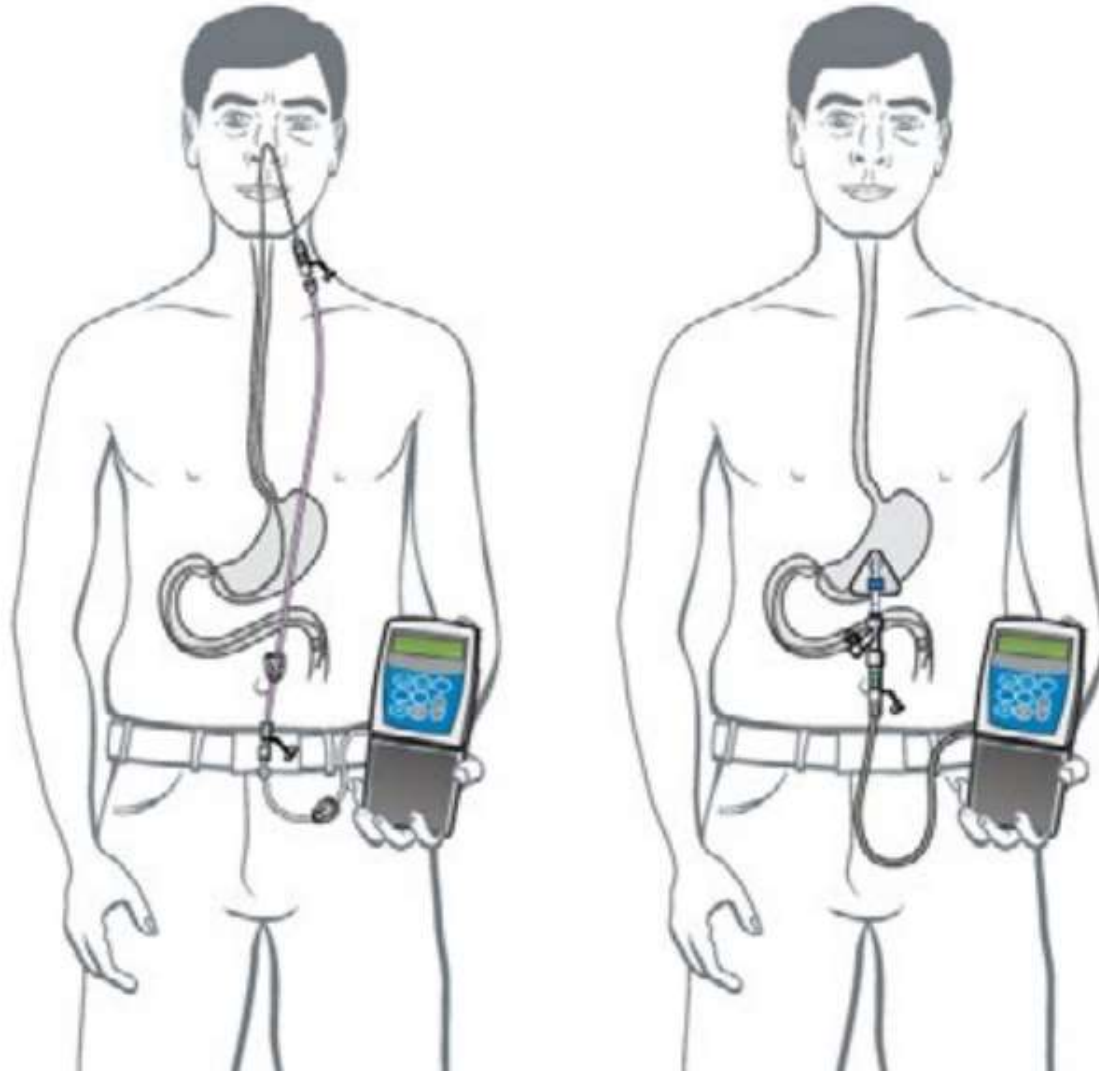
Opstarten

Thuis of in ziekenhuis, in 3-5 dagen.

Hier wordt de pomp gestart en **getitreerd**.

Begeleiding van gespecialiseerd verpleegkundige.

Meestal direct een PEG-j
Bij twijfel een neus-sonde

Lecigon pomp

Lecigon

Middel

Levodopa/carbidopa + entacapon (stalevo)

Toediening

Via sonde (slangetje) die door de buikhuid naar de maag loopt.
Iedere ochtend pomp op sonde aansluiten, iedere avond afkoppelen.

Opstarten

Thuis of in ziekenhuis, in 3-5 dagen.

Hier wordt de pomp gestart en **getitreerd**.

Begeleiding van gespecialiseerd verpleegkundige.

Voordelen/nadelen Duodopa & Lecigon

Voordelen

De pomp vervangt overdag alle parkinson medicatie.

Nadelen

Ingreep noodzakelijk (PEG-j plaatsing)

Risico op dislocatie van de binnen sonde / irritatie huid bij de insteek

Medicatie in de koelkast bewaren (mag 24u buiten de koelkast)

Duodopa: relatief grote pomp

Lecigon: relatief vaak maag-darm klachten als bijwerking

Kan ik nog ruilen?

Ja duodopa kan omgezet worden naar lecigon en andersom

Waarom kies specifiek welke?

Apomorfine	Duodopa	Lecigon
Als je minder wilt fluctueren op een dag		
Als je goed tegen dopamine-agonisten kunt		Als je goed tegen entacapon kunt
Als je geen last hebt van <ul style="list-style-type: none">- Lage bloeddruk- Hallucinaties- Slaperigheid		
		Als je te vaak op een dag pillen moet innemen
Als je geen PEG-sonde wilt		
PEN: als eigenlijk goed bent ingesteld met pillen, maar soms een overwachte OFF hebt		

Deep Brain Stimulation (DBS)

Voor wie is diepe hersenstimulatie bedoeld?

- ▶ Diepe hersenstimulatie is bedoeld voor parkinsonpatiënten die al langere tijd patiënt zijn en die onderstaande klachten ervaren.
 - Toename van bewegingsklachten
 - Onvoldoende verbetering door medicijnen
 - Bijwerkingen van medicijnen
 - Afname van de kwaliteit van leven

Twée 2 soorten hersenoperaties

- ▶ **Letsel operatie:** als de klachten zich aan één zijde van uw lichaam voordoen, hier wordt een klein gedeelte van de hersenen uitgeschakeld, waardoor de tremor of de overbeweeglijkheid afneemt
- ▶ **Stimulatie operatie** wanneer naast tremoren (beven, trillen) ook stijfheid en/of traagheid. Hier wordt een stimulatie elektrode in een specifiek gebied in uw hersenen aangebracht. De ingebrachte elektrode blijft daar zitten. Vervolgens wordt er een soort batterij (stimulator) onder uw sleutelbeen geplaatst. Deze batterij is met een onderhuidse draad verbonden aan de elektrode. Het DBS systeem zorgt ervoor dat door elektrische signalen/ stroompjes de bewegingsklachten worden onderdrukt.

DBS

- ▶ Gespecialiseerd team zal beoordelen in voor welke operatie u in aanmerking komt.
- ▶ Onder narcose.
- ▶ Simulatie kan zowel enkel als dubbelzijdig
- ▶ Duur operatie 4-6 uur
- ▶ Opname ziekenhuis ongeveer 5 dagen. Daarna nog een jaar onder controle

DBS

Voordelen

- ▶ Beter functioneren, vermindert dyskinesie en schommelingen
- ▶ Goed in te stellen en bij te stellen

Nadelen

- ▶ Medicatie ernaast
- ▶ Risico operatie
- ▶ Vaker vallen
- ▶ Zich anders voelen

Andere pomp therapieën er naast zijn mogelijk.

Meer informatie

Folder

[Parkinson-vereniging: geavanceerde therapieën](#)
(Let op: er komt een nieuwe folder)

Video

[ParkinsonTV](#)

Ervaringsdeskundigen

Vraag evt. parkinsonverpleegkundige om contactgegevens